

Eva Bubla

ART AS A CATALYST

Artistic Strategies for Ecological Attentiveness and Future-making

Theses / Tézisek

DLA (PhD-in-Practice) Dissertation
Hungarian University of Fine Arts
2026

Supervisor:
dr. Habil. Varga Tünde Mariann PhD
(Hungarian University of Fine Arts)

THESES

This research asks how artistic practices can catalyse change in response to present-day ecological challenges. Grounded in case studies from the author's artistic and curatorial practice, and developed in dialogue with relevant theoretical perspectives and contemporary artistic practices, the investigation approaches this question through three interconnected areas: public space and engagement, more-than-human relations, and future-oriented artistic practices. The following theses present the main findings emerging from these three strands of the research and their contribution to understanding the catalytic potential of art.

1. Artistic interventions in public space can transform ecological issues from abstract objects of knowledge into situated, embodied and affective experiences, thereby cultivating ecological attentiveness and engagement.

The case study of *SENSING THE CITY*—the author's curatorial project that brings ecological questions into Budapest's public spaces through diverse artistic interventions and participatory encounters—demonstrates how moving beyond the conventional contexts of the white cube and the black box can bring ecological questions into everyday environments and into direct contact with the public. The catalytic potential of such practices lies not simply in reaching wider audiences or communicating information more effectively, but in enabling ecological issues to become tangible and personally meaningful. Through participation, multisensory experience, dialogue and collaboration across disciplines, sectors and civil society, audiences can move from the position of spectators towards that of active participants and contributors. The notion of *sensing* gives the program its methodological and conceptual framework: it refers both to the physical perception of the city through the body and to the active sensitisation of urban places and ecological concerns through bodily presence. The projects developed within the program demonstrate how artistic strategies can invite people to notice, sense and relate differently to the ecological conditions of the places they inhabit. In this process, public space can be temporarily reconfigured as a space for dialogue, collective learning, exchange and shared imagination, cultivating ecological attentiveness not merely as awareness of an environmental issue, but as a capacity to perceive and care differently.

2. By challenging anthropocentric perspectives, artistic practices can transform our relationship with the more-than-human world and, in turn, reshape how we understand ecological issues and crises, as well as our own role and responsibilities within them.

The case study of the *Gudebergjordet Protection Agency* in Norway shows how an artistic process centred on more-than-human perspectives can begin with developing a situated relationship with a particular place and its assemblages of life. Through immersive presence, environmental listening and sensory exploration, the project evolved from an initial concern

with protecting a valuable agricultural landscape towards questions of land rights, multispecies care and ecological belonging. While the project remains open to future realisation in its originally intended form, the research process has already revealed the importance of sustained attention and situated experience as artistic methods for making existing ecological interdependencies more perceptible. Rather than claiming to represent or speak on behalf of non-human beings, such practices can create conditions for encountering and learning with more-than-human worlds, and for reconsidering the environment not as something external to humans, but as a relational world of which we are already part.

3. Art can catalyse change by expanding the field of future imaginaries and creating situations in which alternative ecological and social relations can be explored, negotiated, and rehearsed.

The *Microbial Futures Lab* demonstrates how speculative and participatory artistic practices can bring scientific knowledge, situated experience, imagination and embodied experimentation into dialogue. Drawing on microbiome science and biosocial perspectives, the project explores *microbial futures* by extending conventional understandings of health and patienthood beyond the individual human body towards a multispecies understanding of health and care. By temporarily inhabiting alternative roles and situations, participants can make existing ecological interdependencies more perceptible, identify shortcomings in current systems and infrastructures, and explore different ways of caring and acting within them. The case study demonstrates how artistic speculation can function as a form of knowledge production: rather than predicting or prescribing the future, it creates a space for critically examining the present while imagining and rehearsing alternative practices of care and coexistence.

4. These findings demonstrate that the catalytic potential of art lies in its capacity to initiate shifts in perception, attentiveness, relations, care and imagination, creating conditions from which changes in action may emerge. The three areas of practice show different but interconnected ways in which these shifts can occur: ecological questions can become tangible and experientially meaningful; relationships between humans and the more-than-human world can be reconsidered and reconfigured; and alternative futures can become temporarily imaginable and inhabitable.

5. The catalytic process is reciprocal: unlike the scientific catalyst, artistic practice is itself transformed through the encounters it generates. In participatory and collaborative artistic processes, artworks, methodologies, relationships, knowledge and the artist's own position evolve through interaction with participants, places, disciplines and more-than-human worlds. Artistic catalysis is therefore an open-ended and relational process rather than the controlled application of a method to achieve a predetermined outcome.

6. The transformative potential of artistic practice is significant, but its scale and persistence are conditional: shifts in perception, attention, relationships, care and imagination do not automatically translate into systemic change, whose realisation depends on wider political, institutional, financial and social conditions. The catalytic role of art should therefore be understood as initiating and contributing to processes of transformation whose further development depends on what happens beyond the artistic encounter, as well as on the continuity and wider support such encounters receive.

The significance of this research lies in shifting the question of artistic agency from whether art can bring about systemic change to *how* it can contribute to change. It offers no manifesto, but identifies a set of interconnected ways of working—through public engagement, more-than-human relationality and future-oriented speculation—through which artistic practice can cultivate attention, care, new relations, imagination and agency. In doing so, the research proposes **artistic catalysis as a way of understanding the transformative agency of art: not as the capacity to deliver predetermined solutions or outcomes, but as the capacity to initiate and participate in processes through which different ways of perceiving, relating, imagining and, ultimately, acting can become possible.**

TÉZISEK

A kutatás arra a kérdésre keresi a választ, hogy a művészet miként katalizálhat változást korunk ökológiai kihívásaira reagálva, és milyen alkotói gyakorlatok, módszerek és attitűdök segíthetik elő ezt a folyamatot. A szerző művészeti és kurátori praxisából kiinduló esettanulmányokat releváns elméleti megközelítésekkel és kortárs művészeti gyakorlatokkal párbeszédbe állítva három, egymással szorosan összefüggő területet vizsgál: a köztér szerepét, az ember és a több-mint-emberi világ kapcsolatait, valamint a jövőorientált művészeti gyakorlatokat. Az alábbi tézisek e három kutatási irány legfontosabb eredményeit foglalják össze, és ezek alapján bontják ki, miként értelmezhető a művészet katalizáló szerepe a társadalmi és ökológiai átalakulás folyamataiban.

1. A köztéri művészeti intervenciók az általános, gyakran túl absztrakt ökológiai kérdéseket konkrét, helyhez kötődő, testi-érzékszervi és érzelmi tapasztalatokká alakíthatják, ezáltal elősegítve az ökológiai figyelem (ecological attentiveness) és bevonódás, elköteleződés kialakulását.

A *SENSING THE CITY*, a szerző kurátori projektjének esettanulmánya azt vizsgálja, milyen lehetőségeket nyit meg, ha a művészet kilép a white cube és a black box hagyományos keretei közül, és az ökológiai kérdéseket a mindennapi élet tereibe helyezi. Ennek jelentősége nem csupán abban áll, hogy ezáltal szélesebb közönséget érhet el, hanem abban is, hogy az elvont problémák egy adott helyhez, személyes élményekhez, valamint testi és érzékszervi tapasztalatokhoz kapcsolódhatnak. A multiszenzoros tapasztalás, a párbeszéd és a közönség bevonása, valamint a különböző tudományterületek, szektorok és civil szereplők együttműködése lehetőséget teremt arra, hogy a nézők aktív résztvevőként kapcsolódjanak be a folyamatba. A program módszertani alapját adó *sensing* fogalma egyszerre utal a város testen és érzékszerveken keresztül megtapasztalására, valamint a városi környezet és az ott megjelenő ökológiai kérdések iránti érzékenység kialakítására a testi jelenlét által. A köztér így időlegesen a találkozás, a párbeszéd, a közös tanulás és gondolkodás helyévé válhat. Az ökológiai figyelem ebben az értelemben túlmutat a problémák pusztá ismeretén és tudatosításán: a környezetünkhöz való érzékeny és gondoskodó viszony kialakítását jelenti.

2. A művészeti gyakorlatok az emberközpontú szemlélet megkérdőjelezésével átalakíthatják a több-mint-emberi világhoz fűződő viszonyunkat, és ezáltal azt is, ahogyan az ökológiai kérdéseket és válságokat, valamint az ezekben betöltött szerepünket és felelősségünket értelmezzük.

A norvégiai *Gudebergjordet Protection Agency* esettanulmánya arra világít rá, hogy a több-mint-emberi nézőpontok bevonása mindenekelőtt az adott hely megismerését, az ott élő életformákra és az őket összekötő viszonyokra irányuló figyelmet kívánja meg. Az elmélyült helyszíni jelenlét (*immersive presence*), a környezetre való ráhangolódás (*environmental*

listening) és az érzékszervi felfedezés (*sensory exploration*) során a projekt egy értékes mezőgazdasági terület védelmének kérdéséről a föld jogai (*land rights*) és a többfajú gondoskodás (*multispecies care*) tágabb kérdései felé mozdult el. A kutatás így az ökológiai problémákat nem kizárólag környezeti, hanem kapcsolati kérdésekként is megközelíti: kik és mik alkotják ezeket az ökológiai közösségeket, milyen viszonyok kötnek össze bennünket, és hogyan gondolható újra az ember helye, szerepe és felelőssége ezeken belül. Az ilyen művészeti gyakorlatok nem a nem-emberi létezők nevében kívánnak megszólalni, hanem a velük való találkozás, közös tanulás és alkotás lehetőségeit keresik.

3. A művészet a jövőről alkotott képzeink kitágításával is katalizálhat változást: olyan helyzeteket teremthet, amelyekben lehetséges jövőképeket, valamint alternatív ökológiai és társadalmi kapcsolatokat és gyakorlatokat közösen vizionálhatunk, vitathatunk meg és tehetünk átélhetővé.

A *Microbial Futures Lab* című projekt esettanulmánya azt vizsgálja, hogyan kapcsolható össze a tudományos és helyi tudás, a személyes és testi tapasztalat, valamint a képzelet a spekulatív és részvételi művészet eszközeivel különböző jövőképek teremtése céljával. A mikrobiom-kutatás és a bioszociális megközelítések nyomán a művészeti projekt az egészség és a páciens fogalmát az egyéni, emberi testen túlra terjeszti ki: az egészséget és a jóllétet az egymással kölcsönös függésben élő emberi és nem-emberi szervezetek, közösségek és környezetek összefüggésében értelmezi. A projekt résztvevői új szerepekbe és elképzelt helyzetekbe kerülve olyan ökológiai összefüggéseket és rendszerszintű hiányosságokat – „betegségeket” – ismerhetnek fel, amelyek a mindennapokban könnyen észrevétlenek maradnak, miközben másfajta gondoskodási és cselekvési módokat – „gyógykezeléseket” – dolgozhatnak ki. Az esettanulmány arra mutat rá, hogy a spekulatív művészet maga is a tudás- és jövőteremtés eszközévé válhat: nem a jövő megjóslására vagy egy kíváncsi jövőkép előírására törekedve, hanem a jelen kritikai vizsgálatából kiindulva teret nyitva az együttélés és a gondoskodás más lehetséges formáinak elképzelésére és átélhetővé tételére.

4. A kutatás eredményei azt mutatják, hogy a művészet katalizáló potenciálja abban rejlik, hogy változást indíthat el az érzékelésben, a figyelemben, a kapcsolatokban és kapcsolódásokban, a gondoskodásban és a képzeletben, ezáltal pedig új döntési és cselekvési lehetőségeket nyithat meg. A három vizsgált terület ennek különböző, egymással összefüggő módjait tárja fel: az ökológiai problémák közvetlenül érzékelhetővé és megtapasztalhatóvá válhatnak; az emberi és nem emberi létezők közötti kapcsolatok és kölcsönös függőségek új megvilágításba kerülhetnek; a lehetséges, új alapokra helyezett jövőképek pedig nemcsak elképzelhetővé, hanem spekulatív helyzeteken keresztül időlegesen átélhetővé is válhatnak.

5. A művészeti katalízis kölcsönös folyamat: a kémiai katalizátorral ellentétben a művészeti gyakorlat maga is változik az általa elindított folyamatok során. A részvétellel

és együttműködésre épülő gyakorlatokban nemcsak a résztvevők kerülhetnek új helyzetbe: maga a mű, az alkalmazott módszerek, a létrejövő kapcsolatok és tudások, valamint az alkotó szerepe és gondolkodása is folyamatosan alakul a résztvevőkkel, helyekkel, tudományterületekkel és több-mint-emberi világokkal való találkozások hatására. A művészeti katalízis ezért nem egy előre meghatározott eredmény elérésére alkalmazott módszer, hanem nyitott, a kapcsolatok és kölcsönhatások által folyamatosan formálódó folyamat.

6. A művészeti gyakorlat képes változást előidézni, ennek léptéke és hosszú távú hatása azonban tágabb társadalmi feltételektől is függ. Az érzékelésben, a figyelemben, a kapcsolatokban, a gondoskodásban vagy a képzeletben bekövetkező változások nem vezetnek automatikusan rendszerszintű átalakuláshoz, amelyhez politikai, intézményi, pénzügyi és társadalmi feltételekre is szükség van. A művészet katalizáló szerepe ezért elsősorban a változási folyamatok elindításában és továbbmozdításában ragadható meg. Hogy ezek hosszabb távon milyen irányban és milyen léptékben bontakozhatnak ki, azt az is meghatározza, mi történik a művészeti találkozást követően, mennyire van lehetőség az ilyen találkozások ismétlődésére és egymásra épülésére, illetve milyen támogatást kapnak a tágabb társadalmi és intézményi környezetben.

A kutatás jelentősége abban rejlik, hogy a művészet szerepét nem abból a szempontból vizsgálja, hogy *képes-e* rendszerszintű változást előidézni, hanem azt kérdezi, *hogyan* járulhat hozzá a változáshoz. Nem egy követendő művészeti program vagy manifesztum felállítására törekszik, hanem olyan, egymással összefüggő alkotói megközelítéseket és módszereket tár fel, amelyek a részvétel, a több-mint-emberi kapcsolatok újragondolása és a spekulatív jövőteremtés révén formálhatják figyelmünket és viszonyulásainkat, elősegíthetik a gondoskodás új formáinak kialakulását és új jövőképek elképzelését. **A művészeti katalízis fogalma mindezek alapján a művészet transzformatív erejét nem kész megoldások vagy előre meghatározott eredmények létrehozásában ragadja meg, hanem abban, hogy változási folyamatokat indíthat el és alakíthat: formálhatja érzékelésünket, környezetünkhöz való kapcsolódásunkat és jövőképeinket, ezeken keresztül pedig döntéseinket és – végső soron – cselekvéseinket.**